

> KNJIGA

Pričevanje o strahu

V četrtek, 3. oktobra, je založba Družina v galeriji Družina v Ljubljani predstavila knjigo spominov Božidarja Trefalta Mladost, ki to ni bila

Najprej je Božidar Trefalt orisal svojo življenjsko pot, ki jo je opisal v knjigi *Mladost, ki to ni bila. 1928–1949.*

Zgodba o odrasčanju v primežu vojne. Rodil se je leta 1928 v Kranju. Otroštvo je preživel v urejeni družini, imel je znana brata, televizijca Franka in Mita Trefalta. Ker je bil oče leta 1938 imenovan za direktorja hotela Park na Bledu, je družina do nemške okupacije živela tam, zato sledimo opisom mladostnih dogodivščin ob jezeru.

Vse se je za zmeraj spremenilo z okupacijo. Očeta je gestapo takoj zaprl (v Šentvidu), izpustili so ga konec junija. Avtor je medtem hodil na gimnazijo v Ljubljani in stanoval v Marijanišču. Ko je nastala meja med nemškim in italijanskim okupacijskim ozemljem, je ostal odrezan od družine. Kot mladostnik je spremljal razvoj komunističnega nasilja v Ljubljani.

V vojnem metežu

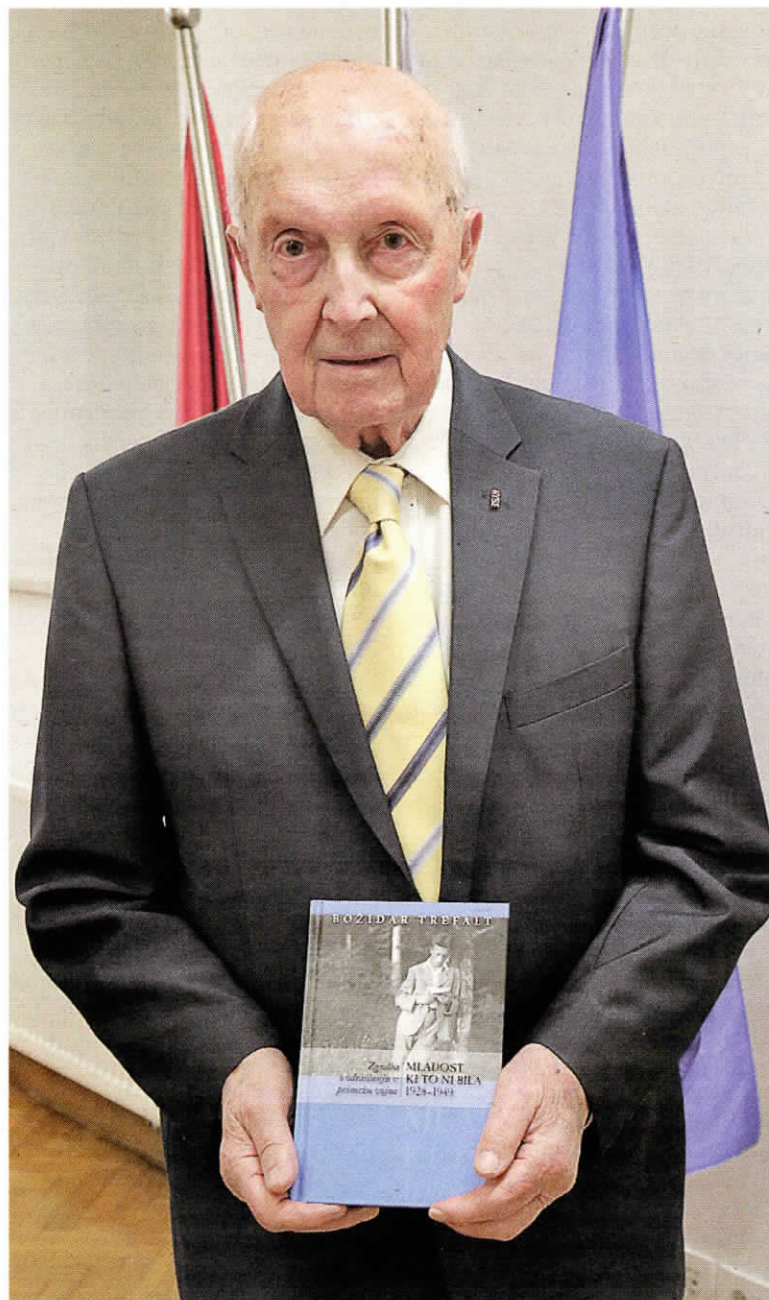
Jeseni 1942 se je preselil v internat na Rakovniku. Po koncu pouka junija 1943 je vodstvo internata gojence poslalo delat na njive izseljenih kočevskih Nemcev v Stari Cerkvi pri Kočevju. Tam so pridelali veliko krompirja in ga konec poletja izkopali,

potem pa so prišli partizani in tako lepo spravljenega odpeljali. To je bil takrat tipični partizansko-komunistični rop.

Medtem ko so partizani po kapitulaciji Italije njegove kolege prisilno mobilizirali, se je sam temu izognil, saj so ga malo pred tem poslali na delo na neko kmetijo v Dolenji vasi pri Ribnici. 10. septembra se je v vasi pojavila skupina ljubljanskega odreda Jugoslovanske vojske v domovini (slovenskih četnikov), ki se ji je uspelo izogniti partizanskemu uničenju njihove glavnine v Grčaricah. Ker je šla proti Ljubljani, se jim je pridružil. V Želimljah so jih napadli partizani in tam je prvič doživel vojaški spopad, videl ranjenca in kri.

Med domobranci

Po 16. septembru je spet stanoval v internatu na Rakovniku. Bil je mladenič, star 15 let, in nihče mu ni mogel svetovati, kako naj se v razplamteli vojni odloča. S prijateljem sta se prijavila na domobranski radiotelegrafski tečaj. Zanimivi so opisi tega tečaja, ki je bil na gimnaziji v Mostah in prikrit Nemcem. Ti so nekega dne decembra vdrli v šolo in jih razgnali. Domobranci so tako tečajnike razporedili po enotah. Božidarja so poslali

BOŽIDAR TREFALT JE V KNJIGI OPISAL SVOJO ŽIVLJENJSKO POT / I. Ž.

v Novo mesto. Najprej je bil v kmetijski šoli na Grmu, od marca 1944 pa v stolpu novomeške farne cerkve.

Poleti 1944 ga je dr. Franc Blatnik, s katerim sta se poznala iz zavoda na Rakovniku, povabil v propagandni oddelek. Avgusta je odšel v Ljubljano, da bi opravil izpit za zadnji razred šole. Ok-

tobra 1944 je skupina petnajstih izbrancev pod vodstvom dr. Blatnika z vlakom odpotovala v Nemčijo. Ogledali so si Berlin, Potsdam in Dresden. Po vrnitvi so ga kot prosvetarja poslali na domobranksko postojanko na Pijavo Gorico, kjer je skrbel za obveščanje in propagando, od februarja 1945 je isto delo opra-

vjal v Velikem Gabru. 7. maja se je z drugimi preko Bogenšperka umaknil v Ljubljano, 9. maja pa preko Ljubelja v Vetrinj. Star je bil sedemnajst let.

Poleg osebne zgodbe poskuša avtor prikazati dogajanje in problematiko v Vetrinju tudi na osnovi literature, ki je o tej temi pisala kasneje, ko se je tam taborišče že končalo. Kot vemo, zelo tragično in zločinsko, z angleško izdajo domobrancev v partizanske roke in z množičnimi pomori.

Grozote v Šentvidu

Eden od vrhuncev spominov je opis vračanja domobrancev. Avtorja so vrnili preko Podrožce v Kranj, kjer je doživel grozote v taborišču Ozne v bližini svojega doma. Sredi junija 1945 so njegovo skupino peš odgnali v Škofove zavode v Šentvid. Tam je bil zaprt mesec in pol in hudo stradal. Junija in julija je bil priča strašno surovemu početju partizanskih stražarjev in njihovih vodij. Vse to je opisal.

Pričevalec je tudi dobro opisal strah, ki ga je med vojno in po njej doživljal, pa tudi posledice delovanja strahu.

O knjigi je govoril tudi zgodovinar dr. Jože Dežman. Izpostavil je nekatere v knjigi objavljene dokumentarne fotografije, ki prikazujejo družino Trefaltovih. Ob tem je opozoril na njihovo urejeno predvojno življenje, ki sta ga nato uničila vojna, predvsem pa komunistična revolucija s svojim nasiljem.

Poudaril je, da gre za zelo dobre spomine, ki bodo poslej še en kamen v mozaiku, ki prikazuje grozljivo slovensko medvojno in povojno dogajanje.

Knjiga je ves čas napeto branje, za zgodovinarja pa še en prispevek k osvetlitvi življenja na Slovenskem v tistih težkih medvojnih in povojnih časih.

IVO ŽAJDELA

ivo.zajdela@druzina.si